

دانشگاه صنعتی امیرکبیر
(پلی تکنیک تهران)

مبانی و کاربردهای هوش مصنوعی

پروژه یک

رادین شایانفر

پاییز ۱۳۹۹

مدل سازی مسئله:

شرح هر یک از کلاس ها برای مدل سازی مسئله در ادامه آمده است.

- کلاس Card: این کلاس برای ذخیره سازی رنگ (color) و شماره (number) هر کارت بازی استفاده می شود.
- کلاس Batch: این کلاس برای نگهداری هر ستون از کارت های بازی به کار می رود. جزییات قسمت های مختلف Batch در زیر آمده است.

- پشته ی cards: برای نگهداری کارت های موجود در هر ستون از یک صف LIFO یا یک پشته (stack) از کارت ها (اشیای کلاس Card) استفاده می شود.
- خصوصیت sortCount: تعداد کارت هایی که با شمارش از ابتدای (پایین) پشته ی cards هم رنگ هستند و ترتیب نزولی دارند در این متغیر ذخیره می شود. به عنوان مثال برای ترتیب زیر از کارت ها در یک ستون مقدار sortCount برابر ۳ خواهد داشت. به این دلیل که تنها ۳ کارت اول از ابتدای پشته هم رنگ و دارای ترتیب نزولی هستند.

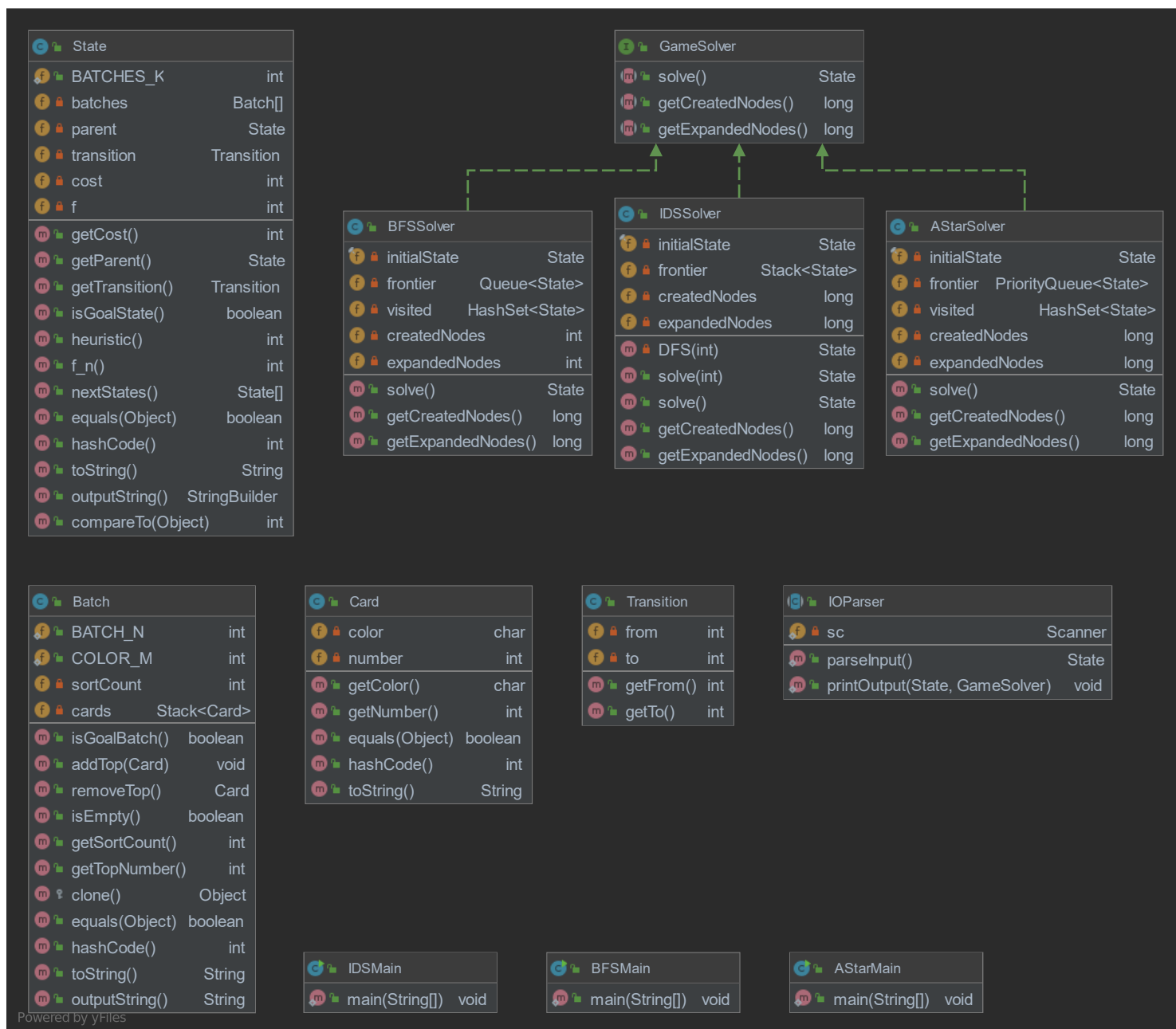
6r 5r 3r 2g 1g 1b

در ادامه نحوه ی به روز رسانی مقدار این متغیر در متدهای addTop و removeTop آمده است. از این متغیر برای تعیین هدف بودن هر حالت (state) از بازی و تعیین مقدار هیوریستیک آن استفاده می شود.

- متد addTop: این متد یک کارت جدید بر روی پشته ی cards اضافه می کند. در این متد در صورتی که پیش از این تمامی کارت های این ستون ترتیب درست (هم رنگ و نزولی بودن) داشتند مقدار sortCount یک واحد افزایش می یابد.
- متد removeTop: این متد یک کارت را از روی پشته ی cards حذف می کند و آن را برمی گرداند. در این متد در صورتی که پیش از این تمامی کارت های این ستون ترتیب درست (هم رنگ و نزولی بودن) داشتند مقدار sortCount یک واحد کاهش می یابد.
- متد isGoalBatch: در این متد اگر ترتیب چیده شدن تمامی کارت ها درست باشد (یعنی هم رنگ و نزولی باشند) مقدار true و در غیر این صورت false برگردانده می شود. این کار در زمان $O(1)$ و تنها با چک کردن برابری sortCount با تعداد کارت های پشته ی cards انجام می پذیرد.
- متد isEmpty: از این متد برای چک کردن خالی بودن ستون کارت ها استفاده می شود.
- متد getTopNumber: شماره ی کارت بالای پشته ی cards را برمی گرداند.
- کلاس State: برای ذخیره سازی هر حالت از بازی استفاده می شود. شرح بخش های مختلف این کلاس در ادامه آمده است.

- آرایه `batches`: یک آرایه از اشیای کلاس `Batch` که ستون‌های موجود در هر حالت (`state`) را نگهداری می‌کند.
- خصوصیت `cost`: هزینه‌ی حالت (`state`) در این متغیر ذخیره می‌شود.
- خصوصیت `f`: مقدار $f(s) = \text{cost}(s) + \text{heuristic}(s)$ در این متغیر ذخیره می‌شود.
- خصوصیت `parent`: خصوصیتی از جنس `State` که حالت والد هر حالت را نگهداری می‌کند. از این ویژگی برای تولید مسیر رسیدن به هدف پس از پیدا شدن آن استفاده می‌شود.
- خصوصیت `transition`: شی از جنس کلاس `Transition` که آخرین عمل برداشته شدن و گذاشته شدن کارت‌ها برای رسیدن به آن حالت را نگهداری می‌کند. از این ویژگی برای چاپ حرکت‌های انجام شده برای رسیدن به هدف در انتهای برنامه استفاده می‌شود.
- متد `nextStates`: تمام حالت‌های پسین حالت فعلی را در آرایه‌ای از `State`‌ها برمی‌گرداند. برای این کار تمام ترتیب‌های دو تایی ممکن از ستون‌ها در نظر گرفته می‌شوند و با برداشتن کارت بالایی از یک ستون ناتهی و انتقال آن به ستون دیگر، یک حالت جدید ایجاد می‌شود. در این متد خصوصیت‌های `cost` و `parent` برای حالت‌های ساخته شده توسط والد آن‌ها مقدارگذاری می‌شود.
- متد `heuristic`: این متد برای تعیین مقدار هیوریستیک حالت استفاده می‌شود. نحوه‌ی محاسبه‌ی این هیوریستیک در بخش‌های بعدی آمده است.
- متد `f_n`: این متد در اولین فراخوانی مقدار $\text{cost} + \text{heuristic}()$ را در متغیر `f` ذخیره می‌کند و در فراخوانی‌های بعدی تنها مقدار `f` را برمی‌گرداند.
- متد `isGoalState`: تعیین می‌کند که حالت مورد نظر هدف است یا نه. در صورتی که `isGoalBatch` برای همه‌ی ستون‌های یک حالت مقدار `true` داشته باشد آن حالت هدف است و مقدار `true` توسط این متد بازگردانی می‌شود. در غیر این صورت مقدار `false` برگردانده می‌شود.
- کلاس `Transition`: این کلاس برای نگهداری نحوه‌ی تولید هر حالت (`state`) استفاده می‌شود. در این کلاس شماره ستونی که در هنگام تولید حالت از آن کارت برداشته شده است (`from`) و شماره ستونی که کارت روی آن گذاشته شده است (`to`) ذخیره می‌شوند.
- واسطه `GameSolver`: این واسطه متد `solve` را اعلان می‌کند. واسطه `GameSolver` توسط هر یک از کلاس‌های `BFSSolver`، `IDSSolver` و `AStarSolver` پیاده‌سازی می‌شود. توضیحات مربوط نحوه‌ی عملکرد این سه الگوریتم در بخش بعدی آمده است.
- کلاس `IOParser`: این کلاس متدهایی ایستا (`static`) برای اعمال ورودی گرفتن از کاربر و چاپ خروجی فراهم می‌کند.

شکل (۱) – نمودار UML کلاس‌های برنامه

پیاده‌سازی الگوریتم‌های جست‌وجو:

در این برنامه سه الگوریتم BFS، IDS و A^* برای حل مسئله پیاده‌سازی شده‌اند. این الگوریتم‌ها به ترتیب توسط BFSMain، IDSMain و AStarMain اجرا می‌شوند. این سه الگوریتم با گرفتن حالت ابتدایی و با فراخوانی متد solve به جست‌وجوی حالت هدف در مسئله می‌پردازند. در تمامی این الگوریتم‌ها آزمون هدف در هنگام بسط هر حالت انجام می‌شود. نحوه‌ی پیاده‌سازی این الگوریتم‌ها در زیر آمده است.

- الگوریتم BFS: در این الگوریتم حالت‌های تولید شده داخل یک صف FIFO به نام frontier قرار می‌گیرند و به همان ترتیبی که وارد شده‌اند برای بسط داده شدن انتخاب می‌شوند. هم‌چنین حالت‌هایی که پیش از این بازدید شده‌اند در مجموعه visited نگهداری می‌شوند تا حالت‌های تکراری بسط داده نشوند.
- الگوریتم IDS: در این الگوریتم حالت‌های تولید شده در یک صف LIFO یا یک پشته (stack) قرار می‌گیرند و برای بسط داده شدن از پشته خارج می‌شوند. برخلاف الگوریتم BFS در اینجا حالت‌های بازدید شده ذخیره نمی‌شوند و حافظه کمتری مصرف می‌شود. برای جلوگیری از به وجود آمدن مشکلات جست‌وجوهای درختی عمق جست‌وجو در هر مرحله محدود می‌شود (آرگومان limit). در صورت پیدا نشدن هدف یک واحد به حداکثر عمق اضافه می‌شود و جست‌وجو مجدد از ابتدا انجام می‌شود.
- الگوریتم A^* : این الگوریتم درست مانند الگوریتم BFS عمل می‌کند با این تفاوت که حالت‌های ایجاد شده در یک صف اولویت‌دار (PriorityQueue) قرار می‌گیرند. در این صف اولویت هر حالت برابر مقدار $f(s)$ آن حالت است و در هر مرحله حالتی که کمترین $f(s)$ را دارد برای بسط داده شدن انتخاب می‌شود.

تابع هیوریستیک:

برای محاسبه‌ی هیوریستیک هر حالت، مقدار sortCount برای هر ستون را جمع می‌زنیم و از تعداد کل کارت‌ها کم می‌کنیم. به صورت دقیق‌تر مقدار هیوریستیک یک حالت برابر است با:

$$h(s) = mn - \sum_{i=1}^k \text{sortCount}_i$$

که در آن sortCount_i مقدار sortCount برای ستون i ام است.

در این هیوریستیک در واقع تعداد کارت‌هایی که سر جایشان نیستند شمرده می‌شود. این هیوریستیک در واقع نسخه‌ی ساده شده (relaxed) از مسئله را در نظر می‌گیرد. به این صورت که فرض می‌کند روی هم چیده شدن کارت‌ها در یک ستون محدودیتی برای تغییر دادن ستون آن‌ها ایجاد نمی‌کند و هم‌چنین محدودیت اینکه هر کارت روی کارت بزرگ‌تر از خودش قرار می‌گیرد نیز وجود ندارد. در نتیجه همیشه مقدار $h(s)$ از مقدار واقعی کمتر است و این هیوریستیک قابل قبول (admissible) است.

پروژه یک

از طرف دیگر این هیوریستیک سازگار (consistent) نیز می‌باشد. طبق تعریف هیوریستیکی سازگار است که برای هر حالت s و پسین آن (s') رابطه زیر برقرار باشد:

$$h(s) \leq c(s, a, s') + h(s')$$

در این مسئله از آن‌جا که در هر حرکت تنها یک کارت جابجا می‌شود پس اختلاف $h(s)$ و $h(s')$ یک واحد است. یا به عبارتی:

$$|h(s) - h(s')| \leq 1$$

از طرفی هزینه‌ی هر حرکت برابر یک است یا $c(s, a, s') = 1$.

در نتیجه شرط سازگاری برای این هیوریستیک برقرار است.

مقایسه‌ی الگوریتم‌های BFS، IDS و A^* :

برای مقایسه‌ی الگوریتم‌های جست‌وجو از نمونه ورودی زیر استفاده می‌کنیم:

```
4 3 3
#
1r 3y 3g 2y
1y 2g
1g 2r 3r
```

خروجی هر الگوریتم را به ازای ورودی بالا می‌بینیم.

• الگوریتم BFS:

```
3g 2g
3r 2r 1r
3y 2y 1y
1g
=====
Depth: 11
Created nodes: 3875
Expanded nodes: 1523
=====
Actions:
2 => 4
2 => 1
3 => 1
3 => 1
2 => 3
4 => 3
1 => 3
2 => 1
4 => 2
4 => 2
1 => 2
```


• الگوریتم IDS (با عمق اولیه صفر):

```
3g 2g
3r 2r 1r
3y 2y 1y
1g
=====
Depth: 11
Created nodes: 68192605
Expanded nodes: 68192597
=====
Actions:
2 => 4
2 => 1
3 => 1
3 => 1
2 => 3
4 => 3
2 => 3
4 => 2
4 => 2
3 => 2
1 => 3
```

• الگوریتم A*:

```
3g 2g
3r 2r 1r
3y 2y 1y
1g
=====
Depth: 11
Created nodes: 1047
Expanded nodes: 359
=====
Actions:
2 => 4
2 => 1
3 => 1
3 => 1
2 => 3
4 => 3
2 => 3
4 => 2
4 => 2
3 => 2
1 => 3
```


پروژه یک

همان‌طور که می‌بینیم الگوریتم IDS به علت استفاده بسیار کم از حافظه تعداد گره (node) های بسیار بیشتری نسبت به دو الگوریتم دیگر تولید می‌کند و بسط می‌دهد. با مقایسه‌ی BFS و A^* نیز از آنجا که الگوریتم A^* از هیوریستیک مناسبی استفاده می‌کند و به نوعی آگاهانه جست‌وجو می‌کند تعداد گره‌هایی که تولید می‌کند و بسط می‌دهد از BFS کمتر است و به نظر از دو الگوریتم دیگر از نظر زمانی عموماً سریع‌تر است.

عمق جواب اما در هر ۳ الگوریتم برابر و برابر ۱۱ است. می‌دانیم که BFS و IDS هر دو جواب بهینه را پیدا می‌کنند. A^* نیز از آن‌جا که هیوریستیک مورد استفاده سازگار است جواب بهینه را پیدا می‌کند. در نتیجه هر ۳ الگوریتم بهینه هستند و کم‌هزینه‌ترین جواب را پیدا می‌کنند. به همین دلیل هر سه در عمق ۱۱ به هدف رسیده‌اند و از این جهت تفاوتی با یکدیگر ندارند.

در نهایت خروجی الگوریتم A^* را برای ورودی زیر (ورودی نمونه در صورت پروژه) می‌بینیم. لازم به ذکر است به علت عمق زیاد جواب هیچ یک از الگوریتم‌های BFS و IDS نتوانستند در زمان مناسبی به حالت نهایی برسند.

ورودی:

```
5 3 5
5g 5r 4y
2g 4r 3y 3g 2y
1y 4g 1r
1g 2r 5y 3r
#
```

(خروجی در صفحه بعد)

پروژه یک

خروجی:

```
5g 4g 3g 1g
2g
4r
5r 3r 2r 1r
5y 4y 3y 2y 1y
=====
Depth: 22
Created nodes: 2066067
Expanded nodes: 427019
=====
Actions:
3 => 2
4 => 3
4 => 5
4 => 3
1 => 5
4 => 5
1 => 4
3 => 1
3 => 4
1 => 4
2 => 4
3 => 1
3 => 1
2 => 3
1 => 3
2 => 1
5 => 1
2 => 5
3 => 2
3 => 5
2 => 5
2 => 3
```